

Savjet potiče na razmišljanje, ne nameće kompleks neznalice

Objavljeno 13. studenoga 2014.

Prof. dr. sc. Sanda Ham: Ovdje je riječ o savjetima, a ne jezičnim policajcima

Ravno iz tiskare, knjižica će danas biti predstavljena na Interliberu

Jezičnih je savjetnika na tržištu doista mnogo, međutim, naš se po mnogome razlikuje od ostalih - tvrdi to četvero jezikoslovaca - Sanda Ham, Jadranka Mlikota, Borko Baraban i Alen Orlić - autori knjige, točnije knjižice Hrvatski jezični savjeti koja je u izdanju Školske knjige ravno iz tiska otišla na 37. Interliber, gdje će danas (14. studenoga) biti i predstavljena.

Ta knjižica već ima svoju bogatu i šaroliku povijest, a tek danas dolazi čitateljima u ruke. Naime, 1. svibnja 2010. časopis je Jezik na Facebook postavio svoju stranicu. Od tada pa do danas objavljuju jezikoslovne vijesti, ali i male, kratke, jezgrovite jezične savjete.

- Prvi je naš savjet o tome kako se kaže bubamara podignuo pravu malu buru – naime savjetovali smo da se može reći božja ovčica, a to je dio naših čitatelja na fejsu shvatio kao strogi propis i našu želju da nametnemo baš tu riječ. Međutim, nikomu ništa ne želimo nametnuti, samo želimo upozoriti na sve pravilnosti i mogućnosti hrvatskoga jezika i u tom smislu savjetovati. Naši su savjeti, prema statistici koju nam pruža Jezikova Facebookova stranica, doista često otvarani – primjerice, savjet o tome treba li reći dragi kolege ili drage kolege otvaran je poprilično 20 000 puta. Radio Osijek ponudio nam je da svoje savjete čitamo u jezičnoj emisiji koju smo nazvali Eci, peci – reci, i evo, ta emisija emitira se već treću godinu. Preuzima ju Katolički radio pa se nas doista mnogi čuju. Glas Slavonije s vremena na vrijeme prenosio je naše savjete, a isto tako čitali su se i na portalu Hrvatski glas Berlina. Ohrabreni dobrim odjekom, ponudili smo naše savjete Školskoj knjizi – i evo, Savjeti su tu, poslije mrežnog i radijskog prostora i na papiru, kao knjiga - ističe prof. dr. sc. Sanda Ham (Katedra za suvremeni hrvatski jezik).

Palac gore i dolje

Grafički je lik knjige poseban – savjete prate sličice koje oslikavaju sadržaj savjeta, a ispod svakoga su savjeta dvije trake, jedna je zelena i na njoj je nacrtan znak šake s uzdignutim palcem uz koji je napisana pravilna riječ, a druga je traka crvena sa znakom šake sa spuštenim palcem uz koji piše nepravilna riječ. Takav grafički lik nije samo vizualno primamljiv, nego pomaže lakšem

pamćenju. Uz to, jednoličnost crno-bijeloga tiska tako je razbijena i knjiga nema strogi gramatički lik koji, na žalost, češće odbija čitatelja.

Razumiju svi

- Savjeti su pisani doista jednostavno. Nema tu nerazumljivoga nazivlja, pa čak ni običnoga gramatičkoga nazivlja – savjet je pisan tako da ga mogu razumjeti i osnovnoškolci, studentima može poslužiti kao putokaz u šarenilu jezičnih priručnika, a širem čitateljstvu može biti praktična i brza jezična pomoć. Svaki je savjet pričica za sebe jer su svi savjeti nadahnuti pitanjima korisnika ili jezičnim nepravilnostima koje su autori uočili u jeziku javnih glasila. Nastojali smo savjete pisati zanimljivo i aktualno, pobjeći od suhoparnosti i strogosti. Hrvatski jezik je zanimljiv, sustavan, lijep, a ponajprije nam treba omogućiti jasno i nedvosmisleno priopćavanje, razumijevanje – ako želimo razumjeti svojega sugovornika ili ako želimo da on razumije nas, najvažnije je da poznamo isti sustav – isti jezik i njegova pravila. Primjerice, ponudili ste mi kavu. Ne pije mi se i kažem: zahvaljujem se. Ako ne znate da zahvaljujem se znači: ne, hvala – mislit ćete da sam ponudu prihvatila, a ponuda se prihvaća riječju: zahvaljujem. Nesporazum je to koji nastaje zbog nedovoljnoga poznavanja vlastitoga književnoga jezika. Dakako, takvi su nesporazumi rijetki i većina jezičnih nepravilnosti odražava tek nisku jezičnu kulturu koja je nebriga za vlastiti izričaj i ne dovodi do nesporazuma kao što sui oni poznati zarezni nesporazum koji kažu ovako: To što si rekao meni, nije jasno. To što si rekao, meni nije jasno - pojašnjava profesorica Ham, te napominje kako je ovdje riječ o savjetima, a ne jezičnim policajcima.

- Savjet bi trebao potaknuti korisnika na razmišljanje o hrvatskom jeziku i jezičnoj kulturi, ne bi trebao nametnuti kompleks neznanice. Naime, književni se jezik uči ili kako kaže krilatica časopisa Jezika – Hrvatski se jezik voli znanjem. U struci sam više od tri desetljeća, ipak na mom su radnom stolu gramatike i rječnici – kad god nisam sigurna u koji oblik, zavirim u priručnike. Međutim, služenje priručnicima češće traži jezikoslovnu naobrazbu – ne možete se snaći u priručnicima ako baš ništa ne znate. Vjerujem da mnogi ne znaju gdje bi uopće potražili kaže li se vidim ju ili vidim je, lijepom riječi ili lijepom riječju, kreniti ili krenuti – naši savjeti tu mogu pomoći – riječi koje nam mogu zadati gramatičku glavobolju zapisane su u Hrvatskim jezičnim savjetima abecednim redom, nije vam potrebno jezikoslovno znanje da biste se snašli među savjetima. Hoće li biti zarez u rečenici: Ne, služim se ja Hrvatskim jezičnim savjetima. ili će biti bez zareza: Ne služim se ja Hrvatskim jezičnim savjetima. uskoro će nam pokazati čitateljsko zanimanje i tu nesporazuma ne će biti - zaključuje Sanda Ham.

Narcisa VEKIĆ

Svaki je savjet pričica za sebe jer su svi savjeti nadahnuti pitanjima korisnika ili jezičnim nepravilnostima

Zatipak (tipfeler)

Pisali mi rukopisno ili na pisaćem stroju, tipkovnici računala i mobitela, pogriješiti možemo. Rukopisno nam se dogodi da u brzini napišemo nešto nečitko, pa pogriješno; pisaćim strojem ili računalno možemo tipnuti pogriješnu tipku pa pogriješimo slovo. Sve se te pogriješke zajedničkim imenom nazivaju lapsus calami i latinski su uvriježeni naziv za pogriješke u pisanju, bilo rukopisnom bilo strojnom. Za pogriješke u strojnom pisanju i za tiskarske pogriješke postoji i poseban naziv, njemačka riječ tippfehler koju izgovaramo i pišemo tipfeler. To je česta riječ, ali ipak ne pripada književnom jeziku, žargonska je. Za pojam tipfelera (tiskarske pogriješke, pogriješke u tipkanju) postoji i novija hrvatska riječ — zatipak. Dolazi od predmetka za i glagola tipkati. Tvorba je dobra i jasna — zatipak nastane kada se zatipnemo. (Autor je riječi Šandor Dembitz)